

VENDÉGSZERKESZTŐI ELŐSZÓ

Az a vállalkozás, amelynek eredményeként ez a különszám megszületett, még 2015 augusztusában indult az EUGEO 2015-ös regionális konferenciáján az ELTE Lágymányosi Campusában. Némi előzetes szervezkedést követően ekkor ült le először az a csapat, amelynek kutatási területében és szakmai érdeklődésében közös elemet jelentett a gazdaságföldrajz iránti nyitottság. Ekkor indult el egy azóta is tartó diskurzus a gazdaságföldrajzi tudáskészlet és szemlélet megújításáról.

A megbeszélés eredményeként felállt a Gazdaságföldrajzi Műhely, amelyhez az ország csaknem minden egyeteméről és fontosabb kutatóintézetéből csatlakoztak az érdeklődő kollégák. A feladat első körben az volt, hogy megtaláljuk azokat a témákat, amelyekben a jelenlegi közép- és felsőoktatás tematikájához érdemi többletet vagyunk képesek adni, illetve a „klasszikus” leíró, oknyomozó gazdaságföldrajzi szemlélethez képest (hol, mi van és miért?) új irányvonalat tudunk mutatni. Ezzel próbálkoztunk a Debreceni Egyetemen 2016. márciusában tartott első vitautülésen, ahol a globális értéktermelési hálózatok új koncepcióját jártuk körül, kihegyezve a témát a globális válság és a periférikus terek kontextusára. Az ott kialakult vita, illetve a témához kapcsolódó felvetések azt sugallták a résztvevőknek, hogy a hazai gazdaságföldrajzi kutatásban vélhetően felhalmozódott már annyi tudás, amellyel érdemben meg tudnánk újítani mind a kutatási, mind az oktatási szemléletet.

Ennek folyománya volt, hogy a 2016-ban Egerben megrendezett Földrajzi Konferencia keretében a Műhely tematikus szekciót szervezett „*Potenciálok és korlátok – a gazdasági szerkezetváltás dilemmái az európai perifériákon*” címmel. A szervezők kellemes meglepetésére jóval több, mint egy tucat előadó jelentkezett be, s az előadások nem csak címükben, de tartalmukban is szorosan követték az előre megadott tematikai csomópontokat (pl. útfüggőség, az állam szerepe, fejlesztéspolitikák eltérő földrajzi léptékekben, lokális válaszok a perifériahelyzet kezelésére). Ezen a rendezvényen merült fel elsőként az ötlet, hogy a hazai gazdaságföldrajz megújítását elősegítendő érdemes volna egy tematikus csokorba rendezve megjelentetni néhány, egymáshoz is kapcsolódó előadás tanulmány-nyá átdolgozott verzióját. A Műhely felvetése pozitív fogadtatásra és támogatásra talált a munkánkat kezdetektől kísérő Földrajzi Közlemények szerkesztősege részéről.

A Műhely munkája könnyen belterjessé válhatna, ha kizárólag a kutatási eredmények bemutatását és annak kritikáját helyeznénk előtérbe. Már az eredetileg meghatározott feladatok között is hangsúlyosan megjelent az oktatás megújításának igénye. Ehhez kapcsolódóan került sor 2016 júniusában Szegeden egy vitautülésre, ahol a Kerettanterv gazdaságföldrajzi tematikájú részeinek alternatív struktúrájáról beszélgettünk, első körben görcső alá véve a 10. osztályos gimnáziumi tankönyv anyagát. A vita folytatására és a Műhely tantervújító ambícióinak továbbgörgetésére a már említett egri Magyar Földrajzi Konferencia módszertani szekciójában került sor.

Vállalásunk nem előzmény nélkül való. A Műhely tagjai és támogatói közül többen részt vettek általános és középiskolai tankönyvek megírásában, illetve elindult a gazdaságföldrajz egyetemi képzésének tartalmi megújítása is egyetemi jegyzetek és segédanyagok formájában (MÉSZÁROS R. et al., 2010; CZIRFUSZ MÁRTON, 2014).

A Műhely, mint szervezeti forma jól szolgálta a kitűzött célokat mindaddig, amíg csak az új tudományos szemléletek és eredmények egymás közti megosztása volt a cél. Attól kezdve, hogy a csapat ambíciói ezt a küszöböt átlépték, felmerült az ötlet egy új szerve-

zeti struktúra kialakítására. Ezen törekvésünk az MTA X. Osztálya keretében működő Társadalomföldrajzi Bizottság új albizottsága, a Gazdaságföldrajzi Albizottság formájában öltött testet. A Bizottság – az Akadémia sajátos működési elvei alapján – nem végez önálló tudományos szervezőmunkát, az döntően az albizottságok feladata. Miután a gazdaságföldrajznak e keretek között nem volt képviselője – lévén a korábban Társadalom- és Gazdaságföldrajzi Albizottság nevéből jó évtizede kikerült a gazdaságföldrajz és tematikájából már jóval korábban kikoptak az ide sorolható eredményeket megvitató ülések –, ez indokolta az új szervezeti egység létrehozását. Az Albizottság 2016 márciusában alakult meg, elnökévé két évre NAGY ERIKÁT (MTA KRTK Regionális Kutatások Intézete, Békéscsaba), titkárává MOLNÁR ERNŐT (Debreceni Egyetem, Társadalomföldrajzi és Területfejlesztési Tanszék) választotta meg.

A műhelymunka a következő vitailésen már a tervezett különszám lehetséges tematikájára és szerkezetére helyezte át a hangsúlyt, s az akkori egyéni vállalások jelen tematikus számban öltöttek testet.

A különszám alapkonceptiója az volt, hogy a gazdaságföldrajz által használt alapvető fogalmak (pl. gazdaság, piac, lépték, áramlások, hálózatok) megváltozott, a nemzetközi szakirodalomban már jelen lévő új értelmezését – lehetőleg a szélesebb szakmai közönség számára is érthető formában – bemutassuk. A két felvezető, nagyobb terjedelmű tanulmány (CZIRFUSZ MÁRTON 2017; BERKI MÁRTON 2017) célja lényegében az volt, hogy alapkonceptiókhoz kapcsolódóan megpróbálja formálni a középfokú és felsőfokú földrajzoktatók szemléletét. A kisebb lélegzetű tanulmányok célja egy-egy fontos, de jobban körülhatárolható téma megvilágítása. Ennek keretében került sor a globális értékláncok és a globális termelési hálózatok problémakörének kétirányú megközelítésére, mind az elmélet, mind egy konkrét ágazati példa bemutatásán keresztül (MOLNÁR ERNŐ 2017). A városi súlypontú gazdasági szerkezet megkerülhetlenné tette a városi gazdaságok, a globális városok és a városverseny körülményeit (NAGY ERIKA – IZSÁK ÉVA 2017). EGEDY TAMÁS (2017) írásán keresztül betekintést nyerhetünk a kreatív és okos városok koncepciójának fejlődésébe. A városi gazdaság egyik speciális szegmensét, a rövidtávú lakáskiadások, és ezen keresztül a közösségi gazdaság témáját járja körül BOROS LAJOS és DUDÁS GÁBOR (2017) az Airbnb nemzetközi és hazai megjelenését és fejlődését felvázoló munkájában. A gazdaság nem kizárólag a vállalkozások tevékenysége révén működik, ezt illusztrálja NAGY ERIKA (2017) írása az állam változó szerepfelfogásáról, valamint a szakirodalom ezzel kapcsolatos viszonyulásáról. E folyamat élő példáját mutatja be GYURIS FERENC (2017) a kínai gazdasági fejlődést áttekintő elemzésében, bemutatva a bejárt utat a központilag vezérelt gazdaságtól, az erősen piacosodott, a fejlesztő állam vonásait mutató gazdasági modellig, feltárva a fejlődési modell közép- és hosszútávú gyengeségeit. NAGY GÁBOR (2017) is az állam és a gazdaság viszonyrendszerét feszegeti, de egészen más szemszögből: a kormányzati beavatkozásokra érzékeny lakáspiaci szektor helyzetét tárja fel. Bár a napi gyakorlatban a környezetünkben folyamatosan szembeesülünk a munkaerőpiac átalakulásával, ez a tankönyvek lapjain alig jelenik meg, legfeljebb a munkanélküliség problémája kerül elő, mint társadalmi jelenség. SISKÁNÉ SZILASSI BEÁTA és HALÁSZ LEVENTE (2017) bevezeti az olvasót a munkaerőpiacok átalakulásába, elénk tárva annak töredezettségét, és a folyamatok új megközelítését a hazai és európai kutatásokban.

A Földrajzi Közlemények nem csupán tanulmányokat és kisebb közleményeket közöl, hanem vita- és szemleanyagokat, műhelyek bemutatását és konferencia-beszámolókat is. Ezeket a lehetőségeket sem szerettük volna kihasználatlanul hagyni, így KUKELY GÖRGY (2017) segítségével megismerkedhetünk egy a gazdaságföldrajz fejlődésére jelentős hatást gyakorló nemzetközi műhellyel, illetve NAGY GÁBOR (2017) beszámolóját olvashatjuk egy meghatározó szakmai konferenciáról.

Úgy gondolom, hogy a Műhely tagjai és a magam nevében csak köszönetet mondhatunk a Földrajzi Közlemények szerkesztőségének azért, hogy eredményeinket egy tematikus számban bemutathatjuk a szélesebb szakmai közönségnek és a földrajztanároknak. Ha tanulmányainkkal csak egy kicsit is sikerül hozzájárulnunk a gazdaságföldrajz hazai megújításához, célunkat már elértük. Ha az írásaink hatására néhány földrajztanár a tehetséges diákjait gazdaságföldrajzi irányba motiválja, vagy ha az egyetemi oktatásban segédanyagként használják a különszámot és a hallgatók érdeklődését sikerül felkelteni a gazdaságföldrajz bármely problémája iránt, többet értünk el, mint reméltük. Olvasóink találjanak cikkeinkben annyi legalább örömet, mint amekkora örömet okoztak nekünk kutatóknak a tanulmányok megszületéséhez vezető tudományos felismerések!

NAGY GÁBOR

IRODALOM

- BERKI M. 2017: A földrajzi lépték változó értelmezése és a cselekvőhálózat-elmélet. – Földrajzi Közlemények 141. 3. pp. 203–215.
- BOROS L.–DUDÁS G. 2017: A közösség szállásadás konfliktusai és dilemmái. – Földrajzi Közlemények 141. 3. pp. 288–298.
- CZIRFUSZ M. 2014: Gazdaságföldrajz – Jegyzet oktatóknak és hallgatóknak. Miskolci Egyetem Kiadó, Miskolc. 190 p.
- CZIRFUSZ M. 2017: A gazdaságföldrajz elméletei térről és gazdaságról – tanulságok a gazdaságföldrajz oktatása számára. – Földrajzi Közlemények 141. 3. pp. 192–202.
- GYURIS F. 2017: A kínai gazdasági csoda okai és korlátai. – Földrajzi Közlemények 141. 3. pp. 275–287.
- EGEDY T. 2017: Városfejlesztési paradigmák az új évezredben – A kreatív város és az okos város. – Földrajzi Közlemények 141. 3. pp. 254–262.
- KUKELY GY. 2017: A globális gazdaságföldrajz iránytűje: a Manchesteri iskola. – Földrajzi Közlemények 141. 3. pp. 299–302.
- MOLNÁR E. 2017: Globális értékláncok és térbeli gazdasági egyenlőtlenségek, avagy miről mesél a textil- és ruhaipar változó földrajza? – Földrajzi Közlemények 141. 3. pp. 216–225.
- NAGY E.–IZSÁK É. 2017: A városi gazdaság – újra-értelmezési lehetőségek a gazdaságföldrajz oktatásában. – Földrajzi Közlemények 141. 3. pp. 246–253.
- NAGY E. 2017: Az állam változó szerepe a térbeli-gazdasági folyamatok alakításában. – és ennek társadalomföldrajzi értelmezései. – Földrajzi Közlemények 141. 3. pp. 226–234.
- NAGY G. 2017: Az állami beavatkozások lakáspiaci és területi hatásai a lakásszektorban. – Földrajzi Közlemények 141. 3. pp. 235–245.
- NAGY G. 2017: Negyedik Globális Gazdaságföldrajzi Konferencia – ECONGEO – 2015. augusztus 19–23., Oxford, Nagy-Britannia. – Földrajzi Közlemények 141. 3. pp. 303–305.
- SISKÁNÉ SZILASSI B.–HALÁSZ L.: Globális munkaerőpiaci kihívások az új gazdaságföldrajzi folyamatok tükrében. – Földrajzi Közlemények 141. 3. pp. 263–274.